

Śródka, Andrzej

Wspomnienia pośmiertne : Adam Czyżewicz (1877-1962)

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 46, 193-197

1983

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ADAM CZYZEWICZ /1877-1962/

Adam Ferdynand Czyżewicz urodził się 19.XI.1877 we Lwowie; swe przyszłe zainteresowanie medycyną, a zwłaszcza ginekologią i położnictwem wyniósł z domu rodzinnego - jego ojciec, Adam Zygmunt, był profesorem tych właśnie przedmiotów w lwowskich Szkołach Medyko-Chirurgicznej oraz Położnych. Gimnazjum ukończył w swym rodzinnym mieście w r. 1895, po czym do roku 1900 studiował medycynę w tamtejszym uniwersytecie, kończąc ją uzyskaniem w tymże roku stopnia doktora medycyny. Trzy kolejne lata poświęcił studiom uzupełniającym za granicą u koryfeuszy ówczesnej medycyny i biologii: u Ilii Miecznikowa i Jana Danyszsa w Instytucie Pasteura w Paryżu /1900-1902/, u Jana Mikulicza-Radeckiego w Uniwersytecie Wrocławskim /1902-1903/ i u Heinricha Fritscha w Bonn /1903/. Po powrocie do Lwowa pracował jako asystent najpierw w Szkole Położnych, a od r. 1911 w Klinice Położniczo-Ginekologicznej uniwersytetu. W roku 1916 habilitował się tu u profesora Antoniego Marsa w zakresie ginekologii i położnictwa i rozpoczął wykłady z tych przedmiotów.

W r. 1920 objął Czyżewicz kierownictwo Kliniki Położnictwa i Ginekologii w Uniwersytecie Warszawskim z tytułem profesora zwyczajnego; w latach 1925-1926 był dziekanem Wydziału Lekarskiego. Wykłady z fizjologii i patologii ciąży oraz z chorób kobiecych, które prowadził od r. 1921, przerwa-

ne wybuchem wojny, kontynuował podczas okupacji hitlerowskiej w ramach Tajnego Uniwersytetu. Przez cały okres działalności tej uczelni /1940-1944/ Czyżewicz był dziekanem jej Wydziału Lekarskiego. Po wyzwoleniu kontynuował wykłady najpierw w Uniwersytecie /1945-1950/, a później w Akademii Medycznej w Warszawie /1950-1958/, kierując Kliniką /od r. 1951- I Kliniką/ Chorób Kobięcych i Położnictwa. W roku 1953 otrzymał stopień doktora nauk medycznych tej uczelni.

W ocenie dorobku każdego uczonego należy brać pod uwagę jego oryginalną, odkrywczą twórczość naukową, wpływ na uformowanie się szkoły naukowej i działalność organizacyjną. W przypadku Czyżewicza wszystkie te trzy elementy zrosły się w jedno imponujące dokonanie, obfitujące do dziś swymi owocami. Czyżewicz był pierwszym wielkim położnikiem polskim, który postawił właściwe problemy i nowoczesne metody badań mechaniki porodu i patologii ciąży. Szerokie badania i obserwacje kliniczne ciąży pozamaciczej doprowadzają do wyjaśnienia podstawowych zagadnień jej etiologii. Opisuje też szczególnie przypadek donoszonej ciąży pozamaciczej. W dorobku Czyżewicza z zakresu położnictwa pozostają takie prace, jak dwutomowy podręcznik "Położnictwo" /1925-1932/, "Następstwa i skutki poronień" /1927/ czy "Mechanizm porodowy" /1932/; w tej ostatniej wprowadził zasadę indywidualizowania każdego porodu oraz zrewidował wiele dotychczasowych poglądów na temat mechanizmu porodu. Badał też wpływ i wskaza-

nia do stosowania różnych leków /zwłaszcza antybiotyków/ podczas prowadzenia porodu.

W zakresie ginekologii duży rozgłos przyniosło mu opisanie rzadkiego skórzaka okolicy krzyżowej /1902/, a następnie przedstawienie własnych wniosków na temat etiopatogenezy, diagnostyki i terapii zapalenia wyrostka robaczkowego u kobiet /1908/. W pracy "Uwagi nad obecnym stanem radioterapii w chorobach kobiecych" /1913/ oświetlił kwestię radioterapii chorób narządów rodnych. Czyżewicz właściwie rozumiał i oceniał potrzebę szerokiego stosowania tej metody, stając się wkrótce pionierem leczenia nowotworów macicy energią promienistą. Jego ogromnej inicjatywie zawdzięczała klinika warszawska otrzymanie z zagranicy 50 mg radu w r. 1930 i dalszych 33 mg w 7 lat później. Swe poglądy na temat leczenia ginekologicznego przedstawił m.in. we "Wstępie do nauki o leczeniu spraw zapalnych narządu rodneho kobiety" z roku 1934.

Czyżewicz więkzość swego czasu poświęcał Klinice, która - bez przesady - była właściwie jego drugim domem. Zdawał sobie przy tym doskonale sprawę z tego, że bez sprawnej jej organizacji, właściwych pomieszczeń i nowoczesnego wyposażenia nie może być mowy o zadowalających efektach leczniczych. Pierwszy rok swej pracy w Warszawie poświęca więc na odremontowanie i zorganizowanie Kliniki. W r. 1925 organizuje tam pierwszy w Polsce nowoczesny oddział nowocrodków

oraz pracownię histopatologiczną, w r. 1930 otwiera oddział radioterapii, a w r. 1932 - oddział terapii fizykalnej i pracownię rentgenowską. Zorganizowanie wzorowej, stojącej na europejskim poziomie, kliniki położniczo-ginekologicznej w połączeniu z olbrzymią wiedzą w zakresie ówczesnej farmakologii i niezwykle sprawnością manualną doprowadziło do obniżenia przeciętnej śmiertelności kobiet, leczących się w Klinice, do 0,43%.

Jako przełożony - niezwykle wymagający i sprawiedliwy, walczący o sprawy swych asystentów, jako profesor - świetny organizator i wykładowca, wzór poszanowania stanu lekarskiego, jako człowiek - bezinteresowny, czuły na niedolę ludzką, broniący ze wszelkich sił prawa do życia dzieci nienarodzonych, głęboko wierzący, był Czyżewicz niezwykle indywidualnością o przemożnym wpływie na każdego, z kim się bliżej stykał. Te wszystkie cechy, dopomogły mu w stworzeniu warszawskiej szkoły położniczej. Wyszli z niej tej miary uczeni i klinicyści, co H. Beck, M. i T. Bulscy, M. Erlich, H. Gromadzki, Wł. Jakowicki, St. Krzysztoporski, L. Lorentowicz, P. Przytuła, I. Roszkowski i T. Zwoliński.

W latach 1922-1924 i 1945-1948 był prezesem Towarzystwa Ginekologów Polskich, był członkiem honorowym Towarzystw Ginekologicznych - Warszawskiego, Wileńskiego i Czechosłowackiego. Od r. 1935 wchodził w skład członków korespondentów

Polakiej Akademii Umiejętności, a od r. 1946 - w skład członków czynnych PAU i członków zwyczajnych Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. W PAU w latach 1950-1952 pełnił funkcję wicedyrektora Wydziału IV.

Był odznaczony m.in. Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski /1933/ oraz Krzyżem Walecznych, Medalem Niepodległości i Medalem X-lecia Polski Ludowej.

Profesor Adam Czyżewicz zmarł w Warszawie 21.IX.1962.

Andrzej Śródka

ANTONI BOLESŁAW DOBROWOLSKI /1872-1954/

Antoni Bolesław Dobrowolski należał do najwybitniejszych kriologów w skali światowej, był jednym z twórców nowoczesnej geofizyki polskiej, inicjatorem wielu słynnych wypraw polarnych, a także wybitnym pedagogiem, badaczem kultury i teorii nauki, znawcą literatury i sztuk plastycznych. Do historii geofizyki, swej głównej dziedziny badań, przeszedł dzięki stworzeniu oryginalnej klasyfikacji chmur oraz wyjaśnieniu zjawiska "halo".

Urodził się 6.VI.1872 w Dworszowicach Kościelnych /łódzkie/ w bezrolnej rodzinie chłopskiej Jana i Józefy z Szyndlerów. Dzięki pomocy rodziców w roku 1884 wstąpił do V gimnazjum rządowego w Warszawie. Za przynależność do II